

KAPITAŁ POCZĄTKOWY

▶ Kapitał początkowy a emerytura według nowych zasad

Pojęcie **kapitał początkowy** wprowadziły przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹, zwanej dalej ustawą emerytalną.

Kapitał początkowy uwzględniany jest przy obliczaniu wysokości emerytury ustalanej na nowych, zreformowanych zasadach. Szczegółowe informacje znajdują się w dalszej części tej ulotki.

Na podstawie przepisów powołanej ustawy Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustala kapitał początkowy osobom, które:

- ▶ urodziły się po 31 grudnia 1948 r., jeżeli
- ▶ opłacały składki na ubezpieczenie społeczne lub pozostawały w zatrudnieniu i ubezpieczeniu przed 1999 r.

ZUS oblicza kapitał początkowy na podstawie wniosku osoby zainteresowanej zgłoszonego wraz z wnioskiem o emeryturę albo zgłoszonego odrębnie w dowolnym czasie, przed nabyciem prawa do emerytury.

Osobom urodzonym po 1948 r. ZUS obliczy emeryturę według nowych zasad. W myśl tych zasad prawo do emerytury przysługuje po osiągnięciu wieku – przez kobietę 60 lat, a przez mężczyznę 65 lat – bez względu na długość przebytych okresów ubezpieczenia.

Przy obliczaniu emerytury w podstawie jej obliczenia uwzględniany jest kapitał początkowy oraz składki na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowane na koncie ubezpieczonego po 31 grudnia 1998 r.

¹ Tekst jednolity: Dziennik Ustaw z 2009 r. nr 153, poz. 1227.

Od 1999 r. ZUS ewidencjonuje składki na ubezpieczenie emerytalne każdej osobie podlegającej ubezpieczeniom społecznym na indywidualnym koncie (ubezpieczonego). Przed 1999 r. ZUS nie był zobowiązany do prowadzenia indywidualnych kont ubezpieczonych. Z tego względu osobom urodzonym po 1948 r. za okresy pracy/ubezpieczenia przypadające przed 1999 r. odtwarzane są teoretyczne składki na ubezpieczenie społeczne poprzez obliczenie kapitału początkowego. Kwota kapitału początkowego jest również zapisywana na indywidualnym koncie ubezpieczonego.

Teoretyczne odtworzenie składek na ubezpieczenie społeczne następuje:

▶ poprzez obliczenie według dotychczasowych, tzw. starych zasad, hipotetycznej emerytury, jaką ubezpieczony otrzymałby w dniu 1 stycznia 1999 r., za przebyte przed 1999 r. okresy składkowe i nieskładkowe, a następnie

▶ pomnożenie kwoty tej hipotetycznej emerytury przez średnie dalsze trwanie życia (kobiet i mężczyzn) w wieku 62 lat, ustalone na dzień 1 stycznia 1999 r.

Według tabel ogłoszonych przez Prezesa GUS średnie trwanie życia kobiet i mężczyzn w wieku 62 lat – na dzień 1 stycznia 1999 r. – wynosi 209 miesięcy².

▶ **Kapitał początkowy dla urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.**

Kapitał początkowy obliczany jest także ubezpieczonemu urodzonemu przed 1949 r., jeżeli spełnia następujące warunki:

▶ zgłosi wniosek o obliczenie emerytury według nowych, zreformowanych zasad,

▶ osiągnął wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat – kobieta, 65 lat – mężczyzna,

▶ ma okresy składkowe i nieskładkowe wynoszące co najmniej 20 lat – kobieta, 25 lat – mężczyzna (z zastrzeżeniem, iż okresy nieskładkowe mogą być uwzględnione w wymiarze nieprzekraczającym 1/3 udowodnionych okresów składkowych),

▶ kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn,

▶ wystąpił z wnioskiem o emeryturę po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2008 r.

Emerytura obliczona na nowych zasadach jest wypłacana wówczas, jeżeli jest wyższa od obliczonej w myśl starych zasad.

---

² Komunikat Prezesa GUS z dnia 25 marca 1999 r. w sprawie tablicy średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn (M.P. z 1999 r. nr 12, poz. 173).

► Ustalenie kwoty kapitału początkowego

Kwota kapitału początkowego zależy od:

► długości udowodnionych **okresów składkowych i nieskładkowych**, przebytych przed 1 stycznia 1999 r.,

► **podstawy wymiaru**, do ustalenia której przyjmowane jest wynagrodzenie (dochód), które stanowiło podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne przed 1999 r., albo uposażenie żołnierza lub funkcjonariusza,

► **współczynnika p** , który służy do obliczenia tzw. **części socjalnej**.

Przy obliczaniu kapitału początkowego ma zastosowanie **kwota bazowa** w wysokości 100% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z II kwartału 1998 r., wynosząca **1220,89 zł**.

► Sposób obliczania kapitału początkowego

■ **Część uzależniona od udokumentowanych okresów składkowych**

Okresy składkowe (przebyte przed 1999 r.) liczone są po 1,3% indywidualnej podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych (z uwzględnieniem pełnych miesięcy).

■ **Część uzależniona od udokumentowanych okresów nieskładkowych**

Okresy nieskładkowe (przebyte przed 1999 r.) liczone są po 0,7% indywidualnej podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych (z uwzględnieniem pełnych miesięcy).

Okresy nieskładkowe uwzględniane są w wymiarze nieprzekraczającym 1/3 udowodnionych okresów składkowych. Ograniczeniu do 1/3 nie podlegają: okresy urlopów wychowawczych, urlopów bezpłatnych udzielonych na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych, a także okresy niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem. Okresy te jednak nie mogą przekraczać 6 lat – bez względu na liczbę dzieci. W przypadku gdy sprawowana była opieka nad dzieckiem (lub dziećmi) szczególnej troski, na które przysługiwał zasiłek pielęgnacyjny, okres nieskładkowy jest dodatkowo zwiększany – do 3 lat na każde dziecko.

Przy ustalaniu kapitału początkowego nie podlegają uwzględnieniu okresy ubezpieczenia społecznego rolników, jak też okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym przed objęciem obowiązkiem ubezpieczenia.

■ Część socjalna

Część socjalną kapitału początkowego ustala się przy uwzględnieniu 24% kwoty bazowej oraz współczynnika **p**, proporcjonalnego do wieku i stażu ubezpieczeniowego (okresów składowych i nieskładkowych) osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 r.

100% części socjalnej wynosi **293,01 zł** i stanowi 24% kwoty bazowej, wynoszącej 1220,89 zł.

Do ustalenia części socjalnej hipotetycznej emerytury stosuje się wzór, według którego oblicza się **współczynnik p**, proporcjonalny do wieku i stażu ubezpieczeniowego:

$$p = \sqrt{\frac{\text{wiek ubezpieczonego} - 18}{\text{wiek emerytalny} - 18} \times \frac{\text{staż ubezpieczeniowy}}{\text{wymagany staż}}}$$

gdzie:

p – oznacza współczynnik, który nie może być wyższy od 100%; jest on ustalany z zaokrągleniem (według zasad matematycznych) do setnych części procentu,

wiek ubezpieczonego – oznacza wiek w dniu 31 grudnia 1998 r., określony w pełnych latach; jeżeli w dniu 31 grudnia 1998 r. ubezpieczony miał więcej niż 6 miesięcy ponad wiek ustalony w latach, przyjmuje się pełne lata po zaokrągleniu w górę,

wiek emerytalny – oznacza: 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn,

staż ubezpieczeniowy – oznacza udowodnione do dnia 31 grudnia 1998 r. okresy składowe i nieskładkowe, w pełnych latach; jeżeli w dniu 31 grudnia 1998 r. ubezpieczony ma więcej niż 6 miesięcy stażu ponad pełne lata, staż ten zaokrągla się w górę,

wymagany staż – oznacza: 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn,

18 – oznacza wiek przyjęty jako początek aktywności zawodowej.

Wartość współczynnika **p** dla osób, które w dniu objęcia ubezpieczeniem społecznym po raz pierwszy miały ukończone 18 lat, obliczona oddzielnie dla kobiet i oddzielnie dla mężczyzn, jest zamieszczona w załączniku do ustawy emerytalnej.

Jeżeli wnioskodawca w dniu objęcia po raz pierwszy ubezpieczeniem społecznym nie miał ukończonych 18 lat, w omawianym wzorze liczbę 18 zastępuje się faktycznym wiekiem (np. 16 lub 17 lat), w którym powstał obowiązek ubezpieczenia. Osobom tym współczynnik **p** oblicza się w decyzji o ustaleniu kapitału początkowego – według podanego wzoru.

Suma kwot: części za okresy składkowe, części za okresy nieskładkowe oraz części socjalnej mnożona jest przez średnie dalsze trwanie życia, tj. przez 209 miesięcy.

Tak wyliczona kwota stanowi wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r.

Kapitał początkowy jest wyliczany każdej osobie na dzień 1 stycznia 1999 r., bez względu na to, kiedy zostanie przesłany do ZUS wniosek wraz z dokumentami o jego ustalenie oraz bez względu na datę wydania decyzji o jego ustaleniu. Także sposób wyliczenia kapitału jest taki sam dla wszystkich uprawnionych, niezależnie od daty zgłoszenia wniosku.

Ustalenie wartości kapitału początkowego następuje w formie decyzji. Od decyzji tej przysługuje odwołanie do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Odwołanie można wnieść w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji za pośrednictwem oddziału ZUS, który ją wydał.

Decyzję w sprawie kapitału początkowego wydaje oddział ZUS, właściwy ze względu na miejsce zameldowania na pobyt stały ubezpieczonego.

► Waloryzacja kapitału początkowego

Kapitał początkowy podlega **corocznej** waloryzacji. Waloryzacja kapitału początkowego odbywa się na takich samych zasadach jak waloryzacja składek na ubezpieczenie emerytalne, z tym że:

- pierwsza waloryzacja przeprowadzana jest za rok 1999 – według wskaźnika waloryzacji kapitału początkowego za rok 1999 (wynoszącego 115,60%),
- kolejne waloryzacje kapitału początkowego (za rok 2000 i lata następne) przeprowadzane są według wskaźników waloryzacji, identycznych jak dla składek.

Wskaźniki rocznej waloryzacji kapitału początkowego:

- za rok 1999 – 115,60%,
- za rok 2000 – 112,72%,
- za rok 2001 – 106,68%,
- za rok 2002 – 101,90%,
- za rok 2003 – 102,00%,
- za rok 2004 – 103,63%,
- za rok 2005 – 105,55%,
- za rok 2006 – 106,90%,
- za rok 2007 – 112,85%,
- za rok 2008 – 116,26%.

W ustawie emerytalnej jest gwarancja, iż w wyniku przeprowadzonej waloryzacji kapitał początkowy nie może ulec obniżeniu.

Niezależnie od tego, w którym roku była lub będzie wydana decyzja o ustaleniu kapitału początkowego bądź decyzja o ponownym jego ustaleniu, każdy ubezpieczony będzie miał zwaloryzowany kapitał początkowy od tych samych terminów i według takich samych wskaźników. Waloryzacji będzie podlegała kwota kapitału początkowego ustalona w ostatniej wydanej decyzji o ustaleniu bądź ponownym ustaleniu kapitału początkowego.

▶ Wniosek o ustalenie kapitału początkowego oraz potrzebne dokumenty

Kapitał początkowy obliczany jest na podstawie wniosku o jego ustalenie (druk ZUS Kp-1 – Wniosek o ustalenie kapitału początkowego), zgłoszonego przed nabyciem prawa do emerytury, albo na podstawie wniosku o ustalenie emerytury.

Do ustalenia kapitału początkowego niezbędne są następujące dokumenty:

- ▶ kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych (druk ZUS Rp-6),

- ▶ świadectwa pracy lub zaświadczenia potwierdzające zatrudnienie oraz inne dowody dla potwierdzenia okresów składkowych i nieskładkowych,

- ▶ zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (druk ZUS Rp-7), potwierdzające okresy zatrudnienia oraz osiągnięte wynagrodzenie (dochody), które wystawia pracodawca lub następcę prawnego pracodawcy, albo

- ▶ legitymacja ubezpieczeniowa, zawierająca wpisy o zatrudnieniu i wynagrodzeniu dokonywane w trakcie zatrudnienia albo dokonane niezwłocznie po rozwiązaniu stosunku pracy.

Osoby, które indywidualnie opłacały składkę na ubezpieczenie społeczne oraz osoby, które współpracowały przy prowadzeniu działalności gospodarczej, podają w druku ZUS Rp-6 okres prowadzenia działalności, adres prowadzenia działalności, NKP (Numer Konta Płatnika) oraz adres jednostki ZUS, do której opłacane były składki.

Druki ZUS Kp-1 oraz ZUS Rp-6 dostępne są nieodpłatnie w każdej jednostce organizacyjnej ZUS oraz na stronie internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, pod adresem **www.zus.pl** (formularze ZUS).

Wnioskodawca wypełnia wnioski o ustalenie kapitału początkowego (druk ZUS Kp-1) oraz kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych (druk ZUS Rp-6). Wymienione druki zawierają informacje o sposobie ich wypełnienia.

Jeżeli archiwum lub inna jednostka przechowująca dokumentację nieistniejących już zakładów pracy wyda z posiadanych zbiorów uwierzytelnione kserokopie dokumentów lub ich odpisy, albo na podstawie posiadanych zbiorów wystawi zaświadczenie, do wniosku o ustalenie kapitału początkowego należy dołączyć te dokumenty bądź zaświadczenie potwierdzające okresy składkowe i nieskładkowe lub wysokość zarobków.

► Okresy składkowe i ich dokumentowanie

Okresy składkowe to przede wszystkim okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, a także inne ustalone przepisami okresy, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Okresy te wymienione są w art. 6 ustawy emerytalnej.

Do okresów składkowych zaliczane są m.in. okresy:

► zatrudnienia, pracy nakładczej, pracy w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych lub innej pracy zarobkowej, np. umowy agencyjnej lub zlecenia bądź działalności objętej ubezpieczeniem społecznym,

► służby: w Wojsku Polskim (zasadniczej i zawodowej), w Policji (Milicji Obywatelskiej), w Urzędzie Ochrony Państwa (w organach bezpieczeństwa publicznego), w Straży Granicznej, w Służbie Więziennej, w Państwowej Straży Pożarnej,

► pobierania zasiłku dla bezrobotnych i stałych zasiłków z opieki społecznej, od których opłacone zostały składki na ubezpieczenie społeczne.

Dowodami, którymi można udokumentować okresy składkowe, są pisemne zaświadczenia pracodawców, świadectwa pracy lub legitymacja ubezpieczeniowa zawierająca wpis o okresach zatrudnienia.

W razie braku wymienionych dokumentów środkiem dowodowym potwierdzającym fakt i okres zatrudnienia mogą być również: umowy o pracę, wpisy w księżeczkowym dowodzie osobistym, legitymacje służbowe, legitymacje związków zawodowych, pisma kierowane przez pracodawcę do pracownika w czasie trwania zatrudnienia (np. o powołaniu, mianowaniu, zmianie angażu, wyróżnieniu, przyznaniu nagrody, udzieleniu urlopu), jeżeli na ich podstawie można ustalić okres zatrudnienia.

Osoby, które pracowały w małych firmach (zatrudniających do 20 pracowników), np. w sklepach, zakładach usługowych i innych małych zakładach pracy, w kwestionariuszu (druk ZUS Rp-7) powinny podać następu-

jące dane: okres zatrudnienia, nazwę zakładu pracy lub imię i nazwisko pracodawcy oraz adres miejsca zatrudnienia (adres firmy).

Podobnie **osoby, które prowadziły działalność na własny rachunek lub były osobami współpracującymi albo wykonywały działalność twórczą lub artystyczną** – w celu potwierdzenia przez ZUS okresów ubezpieczenia – powinny podać w kwestionariuszu (druk ZUS Rp-6) okresy prowadzenia działalności i adres jej prowadzenia, NKP (Numer Konta Płatnika) oraz adres jednostki ZUS, do której były przekazywane składki na ubezpieczenie społeczne.

Okresy pobierania **zasiłków dla bezrobotnych** stwierdza w zaświadczeniu powiatowy urząd pracy. Natomiast okresy pobierania stałych zasiłków z opieki społecznej, od których opłacone zostały składki na ubezpieczenie społeczne, potwierdza w zaświadczeniu ośrodek pomocy społecznej.

Okresy **służby** należy udowodnić zaświadczeniem odpowiednich organów, w których zawodowo pełniona była służba, a okresy zasadniczej służby wojskowej lub zastępczych form tej służby, nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, odbywania ćwiczeń wojskowych należy udokumentować kserokopią książeczki wojskowej, poświadczoną przez pracodawcę lub pracownika ZUS, albo zaświadczeniem Wojskowej Komendy Uzuppełnień (WKU).

Zeznaniami świadków (byłych współpracowników) może być udowodnione zatrudnienie przed 15 listopada 1991 r., jeżeli zakład pracy został zlikwidowany albo dokumentacja uległa zniszczeniu wskutek klęsk żywiołowych. W ten sposób może być udowodnione także zatrudnienie po 15 listopada 1991 r. w przypadku utraty dokumentów wskutek powodzi w lipcu 1997 r.

Ponadto zeznaniami świadków mogą być udowodnione okresy zatrudnienia młodocianych pracowników przypadające przed 1 stycznia 1975 r., w sytuacji gdy pracodawca stwierdzi brak dokumentacji z tego okresu i brak możliwości potwierdzenia, że były zawierane (bądź nie) umowy z takimi pracownikami, albo potwierdzi, że zawierał umowy z młodocianymi pracownikami, lecz nie może potwierdzić faktu zatrudnienia konkretnego młodocianego pracownika.

► Okresy nieskładkowe i ich dokumentowanie

Okresy nieskładkowe to występujące w okresie aktywności zawodowej okresy, za które nie została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne. Okresy te wymienione są w art. 7 ustawy emerytalnej.

Do okresów nieskładkowych zaliczane są m.in. okresy:

► pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego wypłaconych po 14 listopada 1991 r. – chorobowego i opiekuńczego,

- ▶ pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wypłaconego na podstawie Kodeksu pracy (lub innych przepisów),
- ▶ pobierania świadczenia rehabilitacyjnego,
- ▶ urlopu wychowawczego,
- ▶ nauki w szkole wyższej na jednym kierunku oraz nauki na studiach doktoranckich, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów.

Okres wychowywania dziecka do 4 roku życia przed podjęciem zatrudnienia – jak też w czasie przerwy w zatrudnieniu – jest traktowany również jako okres nieskładkowy, w wymiarze nieprzekraczającym 3 lat.

Dowodami, którymi można udokumentować okresy nieskładkowe, są:

- ▶ zaświadczenie o zatrudnieniu lub świadectwo pracy, albo zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu wystawione na druku ZUS Rp-7, w przypadku pobierania zasiłku chorobowego lub opiekuńczego i wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy (dotyczy okresu choroby do 35 dni w roku) bądź przebywania na urlopie wychowawczym,
- ▶ dyplom, ewentualnie zaświadczenie z uczelni potwierdzające fakt ukończenia studiów, okres ich trwania i programowy wymiar studiów, jeżeli nie wynika to z dyplomu.

▶ Podstawa wymiaru kapitału początkowego i dokumentowanie zarobków

Do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego przyjmowane jest to **wynagrodzenie (dochód), które stanowiło podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne przed 1999 r.**, a także osiągnięte **uposażenie** – w przypadku b. żołnierzy i funkcjonariuszy.

Do podstawy wymiaru składek, z okresu, z którego będzie obliczana podstawa wymiaru kapitału początkowego, **doliczane są** też wypłacone ubezpieczonemu kwoty: • wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy przysługujące na podstawie Kodeksu pracy (lub innych przepisów) • świadczeń z ubezpieczenia społecznego • rekompensat pieniężnych z tytułu podwyżki cen artykułów żywnościowych, opału i energii, a także wartość rekompensaty pieniężnej przysługującej z tytułu okresowego niepodwyższania płac w sferze budżetowej.

Do podstawy wymiaru wliczane są także kwoty zasiłków dla bezrobotnych i zasiłków stałych z opieki społecznej, od których opłacona została składka na ubezpieczenie społeczne.

Podstawa wymiaru kapitału początkowego może być ustalona z kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez wnioskodawcę z okresu od 1 stycznia 1980 r. do 31 grudnia 1998 r.

Osoba posiadająca odpowiednio długi okres ubezpieczenia może wskazać do ustalenia podstawy wymiaru dochody z 20 dowolnie wybranych lat kalendarzowych, z okresu przed 1999 r.

Osobom, które do dnia 31 grudnia 1998 r. nie ukończyły 30 lat życia i przed 1999 r. pozostawały w ubezpieczeniu przez okres krótszy niż 10 lat kalendarzowych, podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się z faktycznego okresu podlegania ubezpieczeniu. Podobnie ustala się podstawę wymiaru osobom, które nie mogą udowodnić 10 kolejnych lat ubezpieczenia z powodu:

— odbywania czynnej służby wojskowej lub pełnienia zastępczej służby wojskowej albo

— korzystania z urlopu wychowawczego, albo

— nauki w szkole wyższej, odbywanej na jednym kierunku, pod warunkiem że nauka ta została ukończona, albo

— pozostawania w ubezpieczeniu za granicą, w państwach Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub w Szwajcarii, albo w innych państwach – na podstawie umów międzynarodowych (np. w Macedonii, w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Kanadzie, Korei Południowej).

Dokumentem potwierdzającym wysokość wynagrodzenia jest **zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu**, wystawione (na druku ZUS Rp-7) przez pracodawcę lub prawnego następcę pracodawcy. Dokumentem potwierdzającym wysokość wynagrodzenia może być też **legitymacja ubezpieczeniowa** zawierająca odpowiednie wpisy o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia, dokonane przez pracodawcę lub następcę prawnego pracodawcy.

Równoważnymi dowodami stwierdzającymi fakt i okres zatrudnienia albo wysokość wynagrodzenia są kserokopie dokumentów wydane przez archiwa lub inne jednostki zajmujące się przechowywaniem dokumentów zlikwidowanych zakładów pracy, uwierzytelnione przez osoby kierujące archiwami lub firmami przechowującymi dokumenty.

Jeżeli ubezpieczony nie może udowodnić zarobków z okresu pozostawania w stosunku pracy, wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego – za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników.

Najniższe wynagrodzenie może być uwzględnione w podstawie wymiaru także osobie, która – za zgodą władz polskich – była zatrudniona za granicą przed 1 stycznia 1991 r. Za okresy tego zatrudnienia przyjmuje się

tw. wynagrodzenie zastępcze na podstawie zaświadczenia wystawionego przez zakład pracy, w którym pracownik był zatrudniony przed delegowaniem go do pracy za granicą. Jeżeli uległ likwidacji zakład pracy albo pracodawca nie może wystawić zaświadczenia z wynagrodzeniem zastępczym, za okresy pracy za granicą może być przyjęte także wynagrodzenie minimalne (najniższe) obowiązujące w okresie, w którym wykonywana była praca.

Osobie, która miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w dniu 31 grudnia 1998 r. i zachowała je w dniu 1 stycznia 1999 r., do obliczenia kapitału początkowego można przyjąć wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty albo ustalić podstawę wymiaru kapitału początkowego na zasadach podanych wyżej.

Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego nie może być wyższy niż **250%**. Jeśli wskaźnik ten jest wyższy, ZUS w decyzji ustalającej wartość kapitału początkowego ogranicza jego wysokość do 250%.

Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się, mnożąc wskaźnik wysokości podstawy wymiaru przez kwotę bazową.

Jak już wspomniano, kwota bazowa dla celów kapitału początkowego ustalona została w wysokości 1220,89 zł (tj. 100% przeciętnego wynagrodzenia w II kwartale kalendarzowym 1998 r.).

Osoba **mieszkająca za granicą** i spełniająca warunki do ustalenia kapitału początkowego wnioski o ustalenie kapitału początkowego – wraz z dokumentami – przesyła do oddziału ZUS, na terenie którego była zameldowana na pobyt stały przed wyjazdem za granicę.

► **Obowiązki pracodawców**

Pracodawca jest zobowiązany do wydawania pracownikom lub organowi rentowemu **zaświadczeń** niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń, w tym także do ustalenia kapitału początkowego, a także do obliczenia ich wysokości – zarówno pracownikom aktualnie zatrudnionym, jak też byłym pracownikom, jeśli wystąpią z taką prośbą.

W zaświadczeniu, w tym również w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu na druku ZUS Rp-7, pracodawca stwierdza okres zatrudnienia oraz inne okoliczności mające wpływ na wysokość świadczeń lub kapitału początkowego (wyszczególnia np. okresy pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy i kwoty tego wynagrodzenia, okresy pobierania zasiłków chorobowych, okresy urlopów wychowawczych i urlopów bezpłatnych oraz inne).

▶ Rekompensata z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

Ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem 1 stycznia 2009 r. pracowali w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez co najmniej 15 lat stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie mają ustalonego prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu tej pracy ani do emerytury pomostowej, przysługuje rekompensata³. **Rekompensata** ta jest dodatkiem zwiększającym kapitał początkowy i stanowi składnik podstawy obliczenia emerytury. Ustalana jest – tak jak kapitał początkowy – na dzień 1 stycznia 1999 r. i podlega wszystkim waloryzacom przewidzianym dla kapitału początkowego.

Rekompensata przysługuje ubezpieczonym, którzy nabyli prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym: kobieta – 60 lat, mężczyzna – 65 lat, ustalonej według nowych zasad.

Przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze pomijane są okresy niezdolności do pracy, za które ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, np. zasiłek chorobowy.

Aby ZUS mógł obliczyć rekompensatę, ubezpieczony powinien przedłożyć dokumentację potwierdzającą wykonywanie przed dniem 1 stycznia 2009 r. pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, o ile wcześniej dokumentacja taka nie została przedłożona organowi rentowemu.

---

³ Art. 21-23 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. nr 237, poz. 1656).

Opracowanie
Zuzanna Turowska

Warszawa, kwiecień 2010 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Departament Świadczeń Emerytalno-Rentowych)
01-748 Warszawa, ul. Szamocka 3, 5
Skład i druk: Poligrafia ZUS w Warszawie. Nakł 10 000 egz. Zam. 872/10.